ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ FRANCESCO CAPOTORTI της 17ης Νοεμβρίου 1976 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η υπόθεση αυτή, όπως και η υπόθεση 24/76, αφορά την ερμηνεία του άρθρου 17 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Τίθεται συνεπώς και στην προκειμένη περίπτωση το ζήτημα των προϋποθέσεων που πρέπει να συγκεντρώνει μια συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας (την οποία εν προκειμένω επικαλείται ο πωλητής έναντι του αγοραστή). Αλλά, αντίθετα από την υπόθεση 24/76, τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το γερμανικό BUNDESGERICHTSHOF αναφέρονται αυτή τη φορά στην περίπτωση προφορικής συμβάσεως. Τα προβλήματα που ανακύπτουν έτσι αφορούν τόσο τις αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε μια προφορική συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας να μπορεί να θεωρηθεί ως υπάρχουσα, όσο και τις προϋποθέσεις σχετικά με τη γραπτή επιβεβαίωση της συμφωνίας αυτής, που απαιτεί το άρθρο 17 για την αναγνώριση της ισχύος της.

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1971, συνήφθη προφορικά σύμβαση πωλήσεως μεταξύ της επιχειρήσεως BONAKDARIAN με έδρα το Αμβούργο, πωλητή, και της επιχειρήσεως SEGOURA με έδρα τις Βρυξέλλες, αγοραστή. Με την ευκαιρία αυτή, ο αγοραστής κατέβαλε προκαταβολή. Την ίδια ημέρα, έλαβε το εμπόρευμα που αποτελούσε το αντικείμενο της συμβάσεως συνοδευόμενο από έγγραφο που έφερε τον τίτλο «βεβαίωση παραγγελίας και τιμολόγιο» και αναφερόταν ρητά στους γενικούς όρους πωλήσεως, παραδόσεως και πληρωμής που αναγράφονταν στην οπίσθια όψη. Μεταξύ των όρων αυτών περιλαμβανόταν ρήτρα που προέβλεπε την αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων της περιφέρειας του Αμβούργου για κάθε τυχόν διαφορά. Δεν υπήρξε καμία αντίδραση εκ μέρους του αγοραστή.

Στη συνέχεια ανέκυψε διαφορά σχετικά με την καταβολή του υπολοίπου τιμήματος και το πρωτοβάθμιο γερμανικό δικαστήριο καταδίκασε καταρχάς ερήμην την επιχείρηση SEGOURA στην καταβολή ποσού που αντιστοιχούσε προς την οφειλή της, προσαυξημένου κατά τους συναφείς τόκους, αλλά κατόπιν ανακοπής που άσκησε η επιχείρηση αυτή, εξαφάνισε την ανωτέρω απόφαση και διαπίστωσε την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του διότι δεν είχε συναφθεί συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας σύμφωνα με το άρθρο 17, πρώτη παράγραφος της Συμβάσεως των Βρυξελλών, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968. Το Δικαστήριο απέκλεισε την ύπαρξη τέτοιας συμφωνίας ελλείψει στοιχείων ικανών να αποδείξουν ότι η ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας είχε αποτελέσει αντικείμενο προφορικής συμ-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

φωνίας. Όσον αφορά την άποψη του πωλητή ότι η συναίνεση του αγοραστή για την παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας απέρρεε από τη σιωπή του μετά τη λήψη της επιστολής-τιμολογίου που αναφερόταν στους γενικούς όρους πωλήσεως, το δικαστήριο παρατήρησε ότι υπό το πρίσμα αυτό, η επιστολή-τιμολόγιο που αναφερόταν για πρώτη φορά στη ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας ίσχυε το πολύ ως πρόταση συνάψεως συμβάσεως τροποποιητικής της αρχικής συμβάσεως. Αλλά και από την άποψη αυτή έλειπε εντελώς η έγγραφη αποδοχή που απαιτείται από το άρθρο 17.

Διαφορετική άποψη είχε εντούτοις το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, το οποίο έκρινε ότι η αναφορά στους γενικούς όρους πωλήσεως που περιλαμβανόταν στο τιμολόγιο που απεστάλη στον αγοραστή συνιστούσε την επιβεβαίωση προφορικής συμφωνίας που είχε επίσης ως αντικείμενο τους γενικούς όρους πωλήσεως, συμπεριλαμβανομένης και της ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας. Η μη αμφισβήτηση της επιβεβαιώσεως αυτής αρκούσε, κατά την άποψη του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, για την πλήρωση των τυπικών προϋποθέσεων που απαιτούνται σχετικά από το άρθρο 17.

Η διάσταση απόψεων μεταξύ των δύο δικαστηρίων της ουσίας όσον αφορά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και την ύπαρξη προφορικής συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας στην προκειμένη περίπτωση εξηγεί ίσως γιατί το BUNDESGERICHTSHOF, ενώπιον του οποίου ο αγοραστής προσέβαλε την απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, υπέβαλε δύο χωριστά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 17 που αφορούν δύο διαφορετικές περιπτώσεις, από τις οποίες η πρώτη αντιστοιχεί προς την ερμηνεία των πραγματικών περιστατικών που δέχεται το δευτεροβάθμιο δικαστήριο και η δεύτερη φαίνεται αντίθετα ότι ανταποκρίνεται προς τον τρόπο κατά τον οποίο εκτίμησε τα πραγματικά περιστατικά το πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Πρόκειται για τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 17 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις όταν, κατά την προφορική σύναψη συμβάσεως πωλήσεως, ο πωλητής δήλωσε ότι προετίθετο να συνάψει τη σύμβαση υπό τους γενικούς όρους υπό τους οποίους συνάπτει τέτοιες συμβάσεις και στη συνέχεια απέστειλε στον αγοραστή γραπτή επιβεβαίωση της συναφθείσας συμβάσεως, επισυνάπτοντας τους γενικούς του όρους πωλήσεως που περιλαμβάνουν και ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας;

2. Το άρθρο 17 της Συμβάσεως εφαρμόζεται όταν, μεταξύ εμπόρων, ο πωλητής, μετά την προφορική σύναψη συμβάσεως πωλήσεως, απέστειλε στον αγοραστή γραπτή επιβεβαίωση της συνάψεως της συμβάσεως υπό τους δικούς του γενικούς όρους πωλήσεως, επισυνάπτοντας στο έγγραφο αυτό τους εν λόγω γενικούς όρους, συμπεριλαμβανομένης και ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας, χωρίς ο αγοραστής να προβάλει αντιρρήσεις;

2. Για τη διευκόλυνση του εμπορίου, το άρθρο 17 θεωρεί ότι η προφορική συμφωνία περί παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας συνιστά έγκυρο μέσο για τη θεμελίωση της αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας του επιλεγέντος δικαστηρίου· αλλά, για λόγους ασφαλείας των εννόμων σχέσεων και προστασίας του ασθενέστερου συμβαλλομένου, η συμφωνία παράγει αποτελέσματα μόνο αν ακολουθείται από γραπτή επιβεβαίωση (σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, πρέπει, επί λέξει, τα μέρη να «συμφώνησαν ... προφορικά με γραπτή επιβεβαίωση»). Η επιβεβαίωση αυτή θα πρέπει

προφανώς να είναι ικανή να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις ενόψει των οποίων προβλέφθηκε. Επιπλέον, ιδίως όταν η ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας εντάσσεται σε σύνολο γενικών όρων που προκαθορίζει ένα από τα μέρη, θα πρέπει να επιδεικνύεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε η επιβεβαίωση να πραγματοποιείται κατά τρόπο ώστε να μην αφήνει αμφιβολίες ως προς τη συναίνεση του αντισυμβαλλομένου για την παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας.

Στο σημείο αυτό ανακύπτει το πρόβλημα της επιβεβαιώσεως, η οποία προέρχεται από τον ένα μόνο συμβαλλόμενο. Στην έκθεση JENARD που συνοδεύει τη Σύμβαση των Βρυξελλών αναφέρεται, ότι η διατύπωση του άρθρου 17 «προσεγγίζει αρκετά» προς τη διατύπωση της γερμανοβελγικής συμβάσεως, η οποία εμπνέεται από τη σύμβαση της Χάγης, της 15ης Απριλίου 1958, περί της αρμοδιότητας του FORUM CONTRACTUS σε περίπτωση πωλήσεως με διεθνή χαρακτήρα ενσωμάτων κινητών. Όσον αφορά λοιπόν την ισχύ των προφορικών συμφωνιών διεθνούς δικαιοδοσίας, η γερμανοβελγική σύμβαση απαιτεί «γραπτή επιβεβαίωση που δεν αμφισβητείται» (άρθρο 3, παρ. 2), η δε Σύμβαση της Χάγης επιβεβαίωση με έγγραφη δήλωση στην οποία προβαίνει το ένα από τα μέρη ή παρένθετο πρόσωπο και δεν αμφισβητείται (άρθρο 2)· και η μία και η άλλη αναφέρονται προφανώς ειδικά στον καθορισμό του αρμόδιου δικαστηρίου. Η έκθεση JENARD προσθέτει ότι «δεδομένου ότι η ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας προϋποθέτει πραγματική συμφωνία μεταξύ των μερών, το Δικαστήριο δεν μπορεί κατ' ανάγκη να συναγάγει από έγγραφο, προερχόμενο από το ένα μέρος το οποίο και το επικαλείται, την ύπαρξη προφορικής συμφωνίας».

Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, φρονώ καταρχάς ότι δεν είναι δικαιολογημένη, όσον αφορά τις προϋποθέσεις ισχύος της επιβεβαιώσεως, η λήψη θέσεως τόσο αυστηρής όπως η θέση της επιχειρήσεως SEGOURA, η οποία θα οδηγούσε κατά τρόπο γενικό και απόλυτο στον αποκλεισμό της δυνατότητας να υπάρξει ισχυρή επιβεβαίωση προερχόμενη από το μέρος που έθεσε εκ των προτέρων τη ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας. Ο αποκλεισμός αυτός δεν φαίνεται ότι απαιτείται βάσει του γράμματος του άρθρου 17 και ούτε είναι αναγκαίος για την προστασία του μέρους εις βάρος του οποίου προβάλλεται η παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας, δεδομένου ότι το μέρος αυτό διατηρεί πάντοτε τη δυνατότητα, μετά τη λήψη του εγγράφου της επιβεβαιώσεως, να αντιταχθεί σε όσα αναγράφονται σχετικά με την προφορική συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας. Η γραπτή επιβεβαίωση προφορικής συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας έχει ως κύριο στόχο να δώσει μια αντικειμενικώς βεβαία διατύπωση στην προφορική ρήτρα και να προσδιορίσει τους ακριβείς όρους της κατά τρόπο δεσμευτικό μεταξύ των μερών και έναντι του οριζόμενου δικαστηρίου, το οποίο, δυνάμει της ρήτρας αυτής, καθιστά αρμόδιο να επιληφθεί των διαφορών που θα προκύπτουν από ορισμένες έννομες σχέσεις. Ο σκοπός αυτός μπορεί επίσης να εκπληρωθεί όταν η γραπτή επιβεβαίωση προέρχεται από το μέρος που έθεσε εκ των προτέρων τη ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας, αρκεί αυτός ο τρόπος ενεργείας, λαμβανομένης υπόψη της προγενέστερης και μεταγενέστερης συμπεριφοράς αμφοτέρων των μερών, να μπορεί να ισοδυναμεί με αντικειμενική απόδειξη της συναινέσεως όσον αφορά τη ρήτρα της οποίας γίνεται μνεία στην «επιβεβαίωση».

Κατά συνέπεια, πέρα από την περίπτωση διμερούς επιβεβαιώσεως που δεν δημιουργεί προφανώς καμία δυσκολία, μπορούμε να φανταστούμε δύο χωριστές περιπτώσεις γραπτής επιβεβαιώσεως προερχόμενης από το ένα μόνο μέρος, εφόσον υπάρχουν γενικοί όροι που περιλαμβάνουν παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας και έχουν τεθεί εκ των προτέρων από τον ένα συμβαλλόμενο προς το συμφέρον του. Η πρώτη περίπτωση

είναι εκείνη κατά την οποία η επιβεβαίωση προέρχεται από το μέρος που δεν προκαθόρισε τους γενικούς όρους και που βρίσκεται σε μειονεκτική θέση λόγω της ρήτρας· μπορεί να γίνει δεκτό ότι έστω και αν η επιβεβαίωση αναφέρεται συνολικά στους γενικούς όρους, είναι επαρκής ώστε η ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας να είναι ισχυρά. Η δεύτερη περίπτωση είναι εκείνη κατά την οποία η επιβεβαίωση προέρχεται από το ίδιο μέρος που προκαθόρισε τους γενικούς όρους. Είναι σαφές ότι εν προκειμένω απαιτείται μεγαλύτερη αυστηρότητα: η γραπτή επιβεβαίωση θα πρέπει δηλαδή να αναφέρεται όχι μόνο στην προφορική συμφωνία σχετικά με τους γενικούς όρους αλλά, ειδικά, στη συναίνεση επί της ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας. Διότι πράγματι εκείνο που πρέπει να αποτραπεί είναι ο κίνδυνος να περάσει απαρατήρητη η ρήτρα αυτή ή να μη γίνει καθόλου μνεία της στα πλαίσια συνολικής αναφοράς στους γενικούς όρους της συμβάσεως. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι σε όλες τις ανωτέρω αναφερόμενες συμβάσεις προβλέπεται η γραπτή επιβεβαίωση προφορικής συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας· κατά συνέπεια, πρέπει να προσκομιστεί η απόδειξη της συνάψεως τέτοιας συμφωνίας. Και το ασθενέστερο μέρος πρέπει να έχει συμμετάσχει στη διαμόρφωση της συμφωνίας αυτής, όπως είναι εύλογο, όχι μόνο έχοντας λάβει γνώση της ρήτρας περί παρεκτάσεως, αλλ' επίσης έχοντας εκδηλώσει τη βούλησή του να την αποδεχθεί.

3. Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων θα εξετάσω ήδη την περίπτωση, στην οποία αναφέρεται το πρώτο ερώτημα, που κατά την προφορική σύναψη συμβάσεως πωλήσεως, ο πωλητής περιορίστηκε να δηλώσει μονομερώς και κατά τρόπο απόλυτα γενικό ότι προτίθεται να συμβληθεί βάσει των γενικών όρων που καθορίζει ό ίδιος. Σε τέτοια περίπτωση, είναι δυνατό να γίνει δεκτό ότι η ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας, παρά το ότι δεν έγινε ποτέ άμεση μνεία της, κατέστη μέρος της συμβάσεως;

Σημειωτέον ότι η υπό εξέταση περίπτωση είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη κατά την οποία η γενική αναφορά στους όρους πωλήσεως που έχουν προκαθοριστεί από τον πωλητή εμπεριέχεται στο κείμενο γραπτής συμβάσεως, το οποίο περιλαμβάνει έντυπους τους όρους αυτούς στην οπίσθια όψη, συμπεριλαμβανομένης και της ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας. Στην περίπτωση αυτή πράγματι, ο αγοραστής έχει τη δυνατότητα να λάβει ευχερώς γνώση της ρήτρας αυτής πριν προβεί στη σύναψη της συμβάσεως.

Όταν αντίθετα συνάπτεται προφορική σύμβαση, είναι λογικό να υποτεθεί (και εν προκειμένω το βεβαιώνει ο ίδιος ο πωλητής στις παρατηρήσεις του) ότι η προσοχή των συμβαλλομένων συγκεντρώνεται στα ουσιώδη σημεία της συμφωνίας, ενώ οι γενικοί όροι δεν λαμβάνονται ειδικότερα υπόψη. Κατά συνέπεια, ο αγοραστής λαμβάνει πραγματικά γνώση των όρων αυτών μόνο κατά τη λήψη της γραπτής επιβεβαίωσης εκ μέρους του πωλητή της προφορικής συμφωνίας που αναφέρεται στα ουσιώδη σημεία, στην οποία είναι προσαρτημένο το κείμενο των γενικών όρων. Αν λοιπόν η ρήτρα περί παρεκτάσεως δεν ήταν γνωστή στον αγοραστή, είναι αδιανόητο να έχει γίνει αποδεκτή· αν γινόταν δεκτή η ύπαρξη συναινέσεως του αγοραστή σε απροσδιόριστο αριθμό γενικών όρων, αυτό θα σήμαινε ότι αφήνεται στον πωλητή η εξουσία προσδιορισμού του αρμοδίου δικαστηρίου, πράγμα που είναι εντελώς διαφορετικό από την ύπαρξη συγκεκριμένης συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο άρθρο 17.

Η κατάσταση θα μπορούσε να είναι ενδεχομένως διαφορετική στην περίπτωση, επί της οποίας δεν πρέπει εν τούτοις να ληφθεί θέση τώρα, κατά την οποία δύο επιχειρήσεις διατηρούν συνεχείς εμπορικές σχέσεις,

στα πλαίσια των οποίων είναι συνήθης η εφαρμογή ρήτρας περί παρεκτάσεως που περιλαμβάνεται στους γενικούς όρους που έχει προκαθορίσει ένα από τα μέρη. Δεν πρέπει να αποκλείεται στην περίπτωση αυτή, μία απλή γενική προφορική αναφορά στους όρους αυτούς εκ μέρους του πωλητή, την οποία αποδέχεται ο αγοραστής, να μπορεί να εκληφθεί ως συναίνεση του τελευταίου όσον αφορά τη ρήτρα περί παρεκτάσεως.

Ενώ λοιπόν, κατά τη φάση της συνάψεως της συμβάσεως πωλήσεως, τα περιστατικά εξελίχθηκαν όπως αναφέρεται στο πρώτο ερώτημα, η προσάρτηση του γραπτού κειμένου των όρων πωλήσεως στο έγγραφο της επιβεβαιώσεως που απευθύνθηκε μεταγενέστερα στον αγοραστή και στο οποίο γίνεται μνεία τους, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιβεβαίωση κατά την έννοια του άρθρου 17, διότι ελλείπει η απαραίτητη προϋπόθεση: η προϋπαρξη συμφωνίας περί παρεκτάσεως. Το έγγραφο αυτό μπορεί να ισχύσει ως πρόταση τροποποιήσεως της προφορικής συμβάσεως, αλλά υπό την έννοια αυτή μπορεί να παραγάγει αποτελέσματα μόνο αν την αποδεχθεί εγγράφως ο αντισυμβαλλόμενος.

4. Στη συλλογιστική που ακολουθήθηκε μέχρις εδώ δεν θα μπορούσε να αντιταχθεί το επιχείρημα ότι βαίνει πέρα από την εξέταση των τυπικών προϋποθέσεων του άρθρου 17 της Συμβάσεως και θίγει το πρόβλημα των ίδιων των προϋποθέσεων της υπάρξεως συμφωνίας περί διεθνούς δικαιοδοσίας ορισμένου δικαστηρίου. Στην πραγματικότητα, τα ερωτήματα που τέθηκαν από το εθνικό δικαστήριο αφορούν το ζήτημα αν ορισμένη συμπεριφορά συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις (όλες τις προϋποθέσεις) που καθορίζει το άρθρο 17, δηλαδή αν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις αυτού του άρθρου. Επομένως, το άρθρο 17 πρέπει να ερευνηθεί στο σύνολό του και είναι προφανές ότι, πριν απαιτηθούν ορισμένες τυπικές προϋποθέσεις, απαιτείται να έχει συναφθεί μεταξύ των μερών σύμβαση (ή ρήτρα) περί ορισμού αρμοδίου δικαστηρίου για την εκδίκαση των διαφορών που έχουν ήδη ανακύψει μεταξύ των μερών ή μπορεί να ανακύψουν μεταξύ τους ενόψει ορισμένης εννόμου σχέσεως. Ο νομικός κανόνας περιέχει λοιπόν και ουσιαστικές προϋποθέσεις, από τις οποίες η πρώτη είναι η ύπαρξη συμφωνίας ορισμένου είδους και με ορισμένη λειτουργία. Θα πρέπει σχετικώς να διερωτηθούμε αν τα ουσιαστικά θέματα της συμφωνίας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να προκύπτουν από το άρθρο 17, ερμηνευόμενο κατά τρόπο αυτόνομο, ή μήπως η ρύθμιση αυτών των θεμάτων έχει μάλλον αφεθεί στα διάφορα εθνικά δίκαια. Το δίλημμα είναι το ίδιο με εκείνο που αντιμετώπισα στις προτάσεις μου στην υπόθεση 24/76 σχετικά με τον τύπο της συμφωνίας για την οποία επρόκειτο, ειδικότερα δε με τη δυνατότητα ανευρέσεως του νοήματος της εκφράσεως «έγγραφος τύπος» βάσει των διαφόρων εφαρμοστέων εθνικών δικαίων. Η απάντηση εν προκειμένω πρέπει να ακολουθήσει την ίδια λογική σειρά σκέψεων: κατά το μέτρο που ορισμένες προϋποθέσεις — ουσιαστικές ή τυπικές, είναι αδιάφορο — καθορίζονται από τη συμφωνία ως προκαταρκτικές και αναγκαίες προϋποθέσεις για να αναπτύξουν τα δικονομικού δικαίου αποτελέσματα που ρυθμίζονται από τη συμφωνία, πρέπει να αναζητηθεί αυτόνομη ερμηνεία, η οποία να καθοδηγείται από τη λογική και το όλο περιεχόμενο της συμφωνίας. Αυτά όλα, βέβαια, επιφυλασσομένων των εθνικών διατάξεων που ρυθμίζουν άλλα τυπικά και ουσιαστικά θέματα, τα οποία κείνται εντός του πλαισίου των νομικών κανόνων της συμφωνίας, οι οποίοι υπόκεινται στην κοινοτική ερμηνεία.

Υφίσταται, συνεπώς, στενός δεσμός μεταξύ του προβλήματος της γραπτής επιβεβαιώσεως μιας προφορικής συμφωνίας παρε-

κτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας και του προβλήματος της υπάρξεως τέτοιας συμφωνίας. Αν χωριστεί η ύπαρξη της προφορικής συμφωνίας από την επιβεβαίωσή της, υπό την έννοια της θεωρήσεως της πρώτης ως υπαγομένης αποκλειστικά στο εσωτερικό δίκαιο και κατά συνέπεια σε διαφορετικούς κανόνες και σε διαφορετικές νομολογίες, ενώ η άλλη θα ρυθμίζεται, ενιαία, θα κινδυνεύει ο χωρισμός αυτός να οδηγήσει σε σοβαρές διαφορές κατά την εφαρμογή του άρθρου 17 στο εσωτερικό των συμβαλλομένων κρατών. Μπορεί να προστεθεί ότι αν ο καθορισμός των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την ύπαρξη συμφωνίας ήταν άσχετος προς το σύστημα της Συμβάσεως, η εκτίμηση της τυπικής προϋποθέσεως της γραπτής επιβεβαιώσεως από το Δικαστήριο θα μπορούσε να είναι άλλοτε πολύ αυστηρή και άλλοτε πολύ ενδοτική, αναλόγως του ενός ή του άλλου εθνικού συστήματος που θα θεωρούνταν ισχύον για τη ρύθμιση της υπάρξεως της συμφωνίας περί παρεκτάσεως. Θα καταλήγαμε έτσι σε κατάσταση αντίθετη προς την αρχή της ομοιομορφίας, στην καθιέρωση της οποίας αποσκοπεί η Σύμβαση.

5. Αφού έφθασαν στο σημείο αυτό της ερεύνης, δεν απαιτείται μακρηγορία για να αναζητηθεί η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου. Ενθυμείστε, κύριοι δικαστές, ότι η διαφορά μεταξύ της περιπτώσεως στην οποία αναφέρεται το πρώτο ερώτημα και εκείνης στην οποία αναφέρεται το δεύτερο ερώτημα είναι η εξής: Στην πρώτη περίπτωση, η δήλωση του πωλητή ότι προτίθεται να εφαρμόσει στη σύμβαση τους δικούς του γενικούς όρους θεωρείται ότι έγινε κατά τη στιγμή της προφορικής συνάψεως της Συμβάσεως. Στη δεύτερη, η δήλωση αυτή θεωρείται ότι έγινε εγγράφως μετά την προφορική σύναψη της συμβάσεως και χωρίς να προβληθούν αντιρρήσεις εκ μέρους του αγοραστή. Κατά συνέπεια, είναι σαφές ότι εφόσον κατά τις διαπραγματεύσεις που καταλήγουν στην προφορική σύναψη συμβάσεως πωλήσεως δεν γίνεται καμία μνεία των γενικών όρων που περιλαμβάνουν τη ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας, ελλείπει εντελώς η σύμπτωση των βουλήσεων επί της παρεκτάσεως, χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει καμία «επιβεβαίωση» κατά την έννοια του άρθρου 17.

6. Προτείνω συνεπώς στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του BUNDESGERICHTSHOF κρίνοντας ότι οι προϋποθέσεις του άρθρου 17 της Συμβάσεως των Βρυξελλών της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 δεν πληρούνται όταν, κατά την προφορική σύναψη συμβάσεως πωλήσεως, ο πωλητής εκφράζει τη βούλησή του να συμβληθεί υπό τους γενικούς όρους πωλήσεως που καθορίζονται από τον ίδιο, περιοριζόμενος να αναφερθεί γενικά στους όρους αυτούς χωρίς να κάνει ειδική μνεία της παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας, στη συνέχεια δε αποστέλλει στον αγοραστή γραπτή επιβεβαίωση της συμβάσεως, στην οποία επισυνάπτονται οι γενικοί όροι που περιλαμβάνουν ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας.

Η απάντηση πρέπει να είναι η ίδια όταν, μετά την προφορική σύναψη συμβάσεως πωλήσεως μεταξύ εμπόρων, ο πωλητής επιβεβαιώνει εγγράφως τη σύμβαση δηλώνοντας συγχρόνως για πρώτη φορά ότι η σύμβαση πρέπει να θεωρηθεί ότι υπόκειται στους γενικούς όρους που καθορίζει ο ίδιος και που επισυνάπτονται στη σύμβαση πωλήσεως — όρους που περιλαμβάνουν ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας — ο δε αγοραστής δεν εκφράζει τη διαφωνία του επί του θέματος αυτού.